

Արնցնի զօրք շօշունով.

Գովամ նորաշէն կամուրջը.

Աարմունջը թամաշի նախին,

Ճաղերը ունդով քաշին,

Պատմութիւն երգով ասին.

Գովամ նորաշէն կամուրջը.

Աարմունջ, գու աղա, իշխանաւոր,

Աարմունջների մեծ թագաւոր,

Շատ մարդիկ փախաբաւոր.

Գովամ նորաշէն կամուրջը.

Աարմունջ, բարձր ճաղերով,

Թեղինկէն գովաց խաղերով,

Թամաշա թափան գեղերով.

Գովամ նորաշէն կամուրջը.

Փաշէք գիտեն չարն ու բարին,

Քարից քեօմուր վառին,

Աարմունջը շօշին յարմարին.

Գովամ նորաշէն կարմունջը.

Հունարով է ուստա Խաշան,

Զուխտ Աանոն իրարու բաշին,

Աարմունջը դալամով քաշին.

Գովամ նորաշէն կարմունջը.

Գլուխ կը բերին Նոր տարուն.

Աօծեն գարնան բերք ու բարին,

Մուրազ է խեղճ դարիքներուն.

Գովամ նորաշէն կարմունջը.

Թեղինկէն խղճում է երգով,

Յոյս ու միտք Աստուծոյ փառքով,

Գովանք հայոց վարքով.

Գովամ նորաշէն կարմունջը.

Այս ոտանաւորի մէջ պարզ նշմարուում է արուեստական բանաստեղծութեան եղծիչ աղագեցութիւնը: Յանգերը բուն ժողովրդական մոխ կոչուած յանգեր չեն, այսինքն ամբողջ բառերի զեղեցիկայանգութիւն չեն կաղմում (ինչպէս որ ուրիշ օրինակում տեսանք հետեւեալ կերպով վարդ չունիւ զարդ չունիւ դարդ չունիւ, այլ աւելի հղովական վերջին վանկով են կաղմվում—ով, ով, ով (երգով, փառքով, վարքով), Բայց դարձեալ այնքան ժողովրդական կերպարանք ունին, որ յանգը պահպանում են մի քանի վանկով և ոչ թէ միայն մէկ աղքատ վանկով, ինչպէս որ արուեստական բանաստեղծութեան սովորութիւն է (չոր օր. այն տեղ կարդում ենք. զիւանր... ջի բանը, իշխանը, կամ ի—ւ—ւ):

Այս ոտանաւորը չէ նմանապէս և ոչ

զեղարու եստական ստեղծողութիւն, ուր ոտանաւորի երկարութիւնը չի համապատասխանում իմաստի չնչինութեան և զորի էլ լաւագոյն ժողովրդական բանաստեղծութեան կարճ, հատու պատկերաւոր դարձուածքներից: Մէջը զգացմունքը մի անգամից չի արտայայտուում, այլ կտոր կտոր, ուստի և կրկնութիւններով լիքն է:

Մի խօսքով գործը անտաղանդ և աղէտ կնոջ զործ է: Սակայն հէնց ուշադրութեան արժանի հանգամանքն այս է, թէ ինչպէս ջան—գիւլումների և հարբբանների աշխարհում (կողր, իզդիր, Մարգարա) երգերով անուած աղէտ և հասարակ կինը՝ ազատ կալուողանում է բնութեան ազդած ապաւորութիւնները բանաստեղծօրէն արտայայտել. թէ ինչպէս ափսոսալով անցեալը (լաստը) և սքանչանալով նորով (կամրջով) չի կարողանում ազատուիլ այսպիսի երկու ընդդիմակ դժացումներից, որ և արտայայտում է խղճալով յոյս ու միտք Աստուծոյ փառքով և դովելով հայոց վարքով:

Այս առակի մնացած խրատը՝ թողնում ենք ընթերցողի խորհրդածութեան:

Ս. Մ.

ԻՆԲԵՆԱԿՐԹՈՒԹԵԱՆ ԳՈՐԾԵ ԱՄԵՐԻԿԱՅՈՒՄ.

Երբ իսկապէս տէր ենք միայն այն գիտութեան, որ սեփական աշխատութեամբ ենք վաստակել, որովհետեւ միայն գրանք են մնացուն եւ կենդանի ապաւորութիւններ:

Ս. Սմայլս.

Ներկայումս գոյութիւն ունեցող դպրոցներն իրենանց լայն հանրագիտական ծրագրերով չեն կարողանում զարթեցնել սաների մէջ հոգւոյ գործնական ոյժ. նրանք առաջ են բերում բազմաթիւ երիտասարդ մարդիկ, որոնց վրայով դպրոցական իմաստութիւնն անցել է մրբիկի նման, թողնելով նոցա մէջ միայն կործանման հետքեր, Այդ հանգամանքը առաջ է բերել մի նոր ձգտում. այն է՝ սահմանել կրթութեան բուն նպատակին հասնելու համար մի նոր սխտեմ տարբեր պաշտօնական դպրոցում ընդունուածից, այսինքն ինքնուրոյն աշխատութեան սխտեմ, առանց ուրիշի միջամտութեան, առանց ստիզման և վարձատրութեան:

Յայտնի է, որ պատմիկները գպրոցում երկար տարիներ տանջուելուց յետոյ դուրս են գալիս այնտեղից և նոր զգում, որ իւրեանց գիտութեանց առանձին մասերը անհրաժեշտ է կապակցել և թերին՝ լրացնել ընթերցանութեան միջոցով՝ նոյն միջոցին են դիմում նաև շատերը, որոնք զանազան պատճառներով հնարաւորութիւն չեն ունեցել օգտուելու գպրոցի բարիքից, Եւ յգալիսնեքի մէջ ընթերցանութեան սէր կարող են զարթեցնել և միջոց տալ միայն ժողովրդական գրագարանները և միքանի այլ հաստատութիւններ:

Ամերիկան շատ վաղուց արդէն ունի մի հաստատութիւն, որի նպատակն է որոշ ուղղութիւն տալ ինքնակրթութեան ձգտող մարդկանց ինքնուրոյն պարագմունքներին, չզրկելով նրանց առօրեայ աշխատանքից, որով հայթայթում են իրանց ապրուստը, Մերիսօքքը Ամերիկայի Chautauqua (Չօտօքօ) կոչուած ժողովրդական հաստատութեան մասին է, որ կատարելապէս համապատասխան է այդ երկրի պահանջներին, մի երկրի՝ որի բնակիչները պատմական հանգամանքների շնորհիւ անկախութիւն և ինքնուրոյնութիւն ունին ոչ միայն ապրուստի միջոցներ հայթայթելու, այլ և գիտութիւններ ձեռք բերելու խնդրում: Եւ անց ժամանակ և փող կորցնելու ուսում ստանալու համար:

Անօգուտ չենք համարում մեր ընթերցողներին մի գաղափար տալ այդ հաստատութեան կազմակերպութեան մասին:

Chautauqua-ն զանազան ժամանակներում հիմնուած երեք հաստատութեան մի ընդհանուր անունն է և որ ներկայումս կազմուած է մի ամբողջութիւն, Եւ յդ երեք հաստատութիւններն են՝ գրականական—գիտական ընկերութիւն, Կօլլեժ և ամառային համալսարան:

1) Գրականական—գիտական ընկերութեան նպատակն է սիստեմատիկաբար իրանց կրթութիւնը լրացնել ցանկացողներին ղեկավարել, ղիւրացնելով գրքերի ընտրութիւնը, ուղարկելով իւրաքանչիւր անդամին, որտեղ էլ որ լինի, գրքերի ցուցակ, երբեմն և ամբողջ տարուայ ընթերցանութեան համար գրքեր, Ամբողջ ծրագիրը պէտք է լրանայ 4 տարուայ ընթացքում իւրաքանչիւր տարի պարապելով 9 ամիս օրական մի—մի ժամ պարապելու պայմանով, Եւ յդ քառամեայ դասընթացքի իւրաքանչիւր տարին ունի իւր մասնաւոր անունը:

Եւ յպէս առաջին տարին կոչում Անգլիական, որովհետեւ այդ ուսումնական տարում անցնում են Անգլիայի պատմութիւնը և գրականութիւնը, վերածնութեան շրջանի և նորագոյն ժամանակի գեղարուեստի պատմութիւն, նոր պատմութիւն և երկրաբանութիւն, Եւրոպոյ տարին անուանուում է Ամերիկական, որի ժամանակ անցնում են Ամերի-

կայի պատմութիւն և Ամերիկական գրականութիւն, պետական և միջազգային իրաւունք, ընկերաբանութիւն (sociologie) և բնախօսութիւն, Եւրոպոյ տարին կոչուում է Յունական, որովհետեւ ուսանողը այդ տարուայ ընթացքում ծանօթանում է յունաց պատմութեան, գրականութեան, հին յոյների սովորութիւնների հետ, Աերջապէս Եւրոպոյ՝ Հռոմէական տարին սովորում են Հռոմի և միջին դարերի պատմութիւնը, լատինական գրականութիւն, Հռոմէական և միջնադարեան արուեստի պատմութիւն և քաղաքատնտեսութիւն, Եւրաքանչիւր ուսումնական տարուայ վերջին ընկերութիւնն ուղարկում է իւր անդամներին մի շարք գրաւոր հարցեր, որոնցով որոշելու են նրանց պարագման չափը, Գրաւոր պատասխանները կարող են հիմք ծառայել ապագայ վերջնական քննութեանց պատրաստելու և եթէ անդամների մէջ ցանկացողներ լինեն քննութիւն տալու, նրանք կստանան այդ իրաւունքը կամ և ոչ, նայելով նրանց գրաւոր պատասխաններին, Յաջող քննութիւն տուողը ստանում է վկայական, որ սակայն ոչ մի արտօնութիւն չի տալիս ուսանողին և միայն ծառայում է իրրե վկայութիւն ինքնուրուրը և յաջող պարագմանց մասին:

Աերջնական քննութեան ժամանակ ուսանողը պարտաւոր է պատասխանել մինչև 30 հարցի, Սովորաբար այս տեսակ հարցեր են լինում ինչ ներգործութիւն է ունեցել Բրիտանիայի աշխարհաղրական դիրքը նորա բնակիչների բնաւորութեան վերայ, Գրել գերմանական կայսրութեան մէջ տեղի ունեցած խռովութիւնների պատմութիւնը, Մոտք են Աննետիկի նկարչական գպրոցի ընդոշ գծերը և ովքեր են այդ գպրոցի ղիւսաւոր ներկայացուցիչները և այլն, Յիշեալ հարցերին պատասխանելու համար թոյլագրելի է օգտուել ազրիւրներից, ծայրահեղ դէպքերում, միայն հարցերի պատասխանները պէտքէ անպատճառ աշակերտի կողմից ինքնուրոյնաբար կազմուած լինին:

Գրականական—գիտական ընկերութեան կազմակերպութիւնը ամենահինն է այն համանման հիմնադրութիւնների մէջ, որոնք միացած կազմում են Chautauqua հաստատութիւնը, Նա կազմակերպուել է 1878-ին, Սոյն հիմնադրութեան մէջ պարագմունքների քաջման օրից մինչև այժմ պարապել են մօտ 225 000 հոգի իրաց առեալ ոչ պաշտօնապէս անդամ ծանաչուած ուսանողները, Աերջնական քննութեան երթարկուող և վկայական ստացողների միջին թիւը հասնում մօտաւորապէս 35 153-ի, Երբեմն Chautauqua հաստատութեան ուսանողները միանում են և կազմում առանձին փոքր ընկերութիւններ, որ «փոխադարձ օգնութեան ընկերութիւն», որի անդամների թիւը ընկերութեան գոյութեան սկզբից մինչև այժմ հասնում է 1 000-ի, ներկայումս գոյութիւն ունին 800 այդպիսի գործող շրջաններ:

1882 թվին այդ ուսանողների 8,246 հոգուց 10% կազմում էին 20 տարեկ., փոքր հասակ ունեցողները՝ 46% 20-ից—30 տար.՝ 28%, 30-ից—40 տար.՝ և քառասուն տարեկանից մեծ հասակ ունեցողները կազմում են միայն 15%: Երեւոյի ինքնակառավարման ձգտում ունեցողների մեծամասնութիւնը կազմում էին 20-ից աւելի հասակ ունեցողները: որոնք աւելի տոկոսն են և աւելի են քան դորձ դնում նպատակին հասնելու, քան միւսները: որպէս ապացոյց կարելի է առաջ բերել վերջնական քննութեան ենթարկուողների և վկայական ստացողների հաշիւը: Մինչև 20 տ. հասակը վերջնական քննութեան են ենթարկուել 11% 20—30 տ.՝ 37%, 30—40 տ.՝ 33%, իսկ 40-ից բարձր կազմում են 28%:

2) ԿՈՒԼԵԺ (հիմնուած է 1885 թ.) անուանուած հաստատութիւնը յարաբերութիւն է ունենում ցանկացողների հետ իւր յատուկ լիցենզիաների միջոցաւ: Ցանկացողները կարող են նրանից ստանալ այն ծրագիրը, որ պարունակում է իւր մէջ համարեա բոլոր միջնակարգ և բարձրագոյն կրթութեան առարկաները՝ մասնագիտական դասընթացներով՝ լատիներէն, ֆրանսերէն, գերմաներէն և անգլերէն լեզուներից, մաթեմատիկայից, հոգեբանութիւնից, քաղաքական-տնտեսութիւնից, պատմութիւնից, ֆիզիկայից, կենսաբանութիւնից և երկրաբանութիւնից, Այստեղ նոյնպէս ցանկացողները կարող են ենթարկուել վերջնական քննութեան և ստանալ վկայագիր: ԿՈՒԼԵԺ ընկերութիւնը տալիս է և գիտական աստիճանի արտօնութիւն: 1885-ից մինչև այժմ անդամ են ստորագրուել յիշեալ ընկերութեան 2,444 անձինք:

3) Ամառնային համալսարանը ղեկավարուած է մի գեղեցիկ, հոյակապ շինութեան մէջ, որ գտնուում է Երևանի հարաւ արևմտեան կողմում: Ընթացիկ ամենաքանակի տեղում, բանաստեղծական հրաշալի դիրքով, Այս համալսարանի ուսանողները ցրուած են հիւսիսային Ամերիկայի միացեալ նահանգներում և Կանադայում: Անդամներից շատերը ամառնային եղանակներին միառժամանակ դադարում են սեփական գլխաւոր պարապմունքներից և գալիս են այստեղ մի քանի շաբաթ անցկացնելու լճամբ ոգւում: Ըսելու նշանաւոր գիտնականների դասախօսութիւնները և օգտուելու գեղարուեստից, համերգներից, ներկայացումներից և այլն: Ամառային ամիսների ընթացքում այստեղ կարգացուում են՝ 1) դասախօսութիւններ, երբեմն մինչև անդամ յատկապէս ԿՈՒԼԵԺի դասընթացի վերաբերեալ առարկաների միտքէ շրջանից, համաձայն ուսանողների ընդհանուր ցանկութեան կարգացուում է մասնագիտական նիւթերից որեւէ բաժին: 2) հոգեբանութիւնից, մանկավարժութիւնից և միթոզիկայից մասնաւորապէս ուսուցիչների համար: 3) Աստուա-

ծարանութիւնից, երաժշտութիւնից, հրապարակաստութիւնից և այլ նիւթերից: Տեղի են ունենում նոյնպէս համերգներ և զբոսայգիական ներկայացումներ:

Chautauqua-ի ժողովները հնարաւորութիւն են տալիս իւր նոյն հոգի ու միտք, նոյն որոշ պահանջներ և ձգտումներ ունեցող անդամ—ուսանողներին միմեանց հետ կենդանի յարաբերութիւններ պահպանելու, փոխադարձ օգնութեան միջոցով առանձնակի պարապմանց ժամանակ գիտութեան մէջ պատահած զանազան մութ, կասկածաւոր կէտերը պարզաբանելու ընկերական շրջանում: Իւր ամբողջ գոյութեան ընթացքում ամառնային համալսարանն ունեցել է 2,590 անդամ: Միայն 1894 թ. հաւաքուել են 405 անդամ որոնցից 83-ը լսել են լատիներէնի դասընթացը, 75 անգլերէնի, 66 գերմաներէնի, 50 ֆրանսերէնի, 39 մաթեմատիկայի, 31 պատմութեան, 27 յունարէնի, 15 հասարակական գիտութիւնների, 13 երբայիբեցէնի, 11 բնագիտութեան, 11 բնաւոճութեան, 8 կենսաբանութեան և 5-ը երկրաբանութեան:

Հաստատութեան անդամները հասարակութեան զանազան շրջաններից են՝ կան և պաշտօնեաներ, վաճառականներ, արհեստաւորներ և այլն: Մի զարմանալի եռանդ են ցոյց տալիս համարեա բոլոր ուսանողները զէպի գիտութիւնը, որն աւելի արտայայտուում է նորանով, որ կատարեալ անշահասիրութեամբ են նուիրուած այդ գործին: Գոցա՝ գիտութեամբ պարապելու անկեղծ սէրը երևում է նորանից, որ ինչպէս վերեն ասացինք, Chautauqua-ի հաստատութիւնների աւարտման վկայագրերը ոչ մի առանձին իրաւունք և արտօնութիւն չեն տալիս:

Chautauqua-ի անդամներից շատերի ինքնակենսագրական տեղեկութիւնները խիստ հետաքրքրական և խորատկան են: Գոցանից կարելի է եզրակացնել, որ սիրայօժար ինքնաշխատութեամբ ձեռք բերած գիտութիւնը երբէք այն նեղութիւնն ու ձանձրոյթը չէ պատճառում, որից շատերը զանգատուած են այժմ: Անտանելի ձանձրոյթը, յոգնածութիւնը հետեանք են այն բանի, որ մեր դպրոցական պարապմունքները փոխանակ անսահման ուրախութիւն պատճառելու աշակերտներին, ենթարկում են ներանց անհաճոյ պարտականութեանց մի անվերջ շարքի: Մասնակցողներից մէկը գրում է. «Ես զբաղուած եմ մի մեծ առեւտրական հաստատութեան մէջ առաւօտեան ժամի 8-ի սկսած մինչև երեկոյեան ժամի 6-ը իսկ ընթերցանութեամբ պարապում եմ միայն ճանապարհին ձիաքարշի վերայ 20 ր. առաւօտները, երբ տանից գալիս եմ ծառայութեան և երեկոյնները նոյնպէս 20 ր. երբ գործից վերադառնում եմ տուն: Բացի սրանից

ինձ յաջողուում է պարագել սիրածս առարկայով երբեմն և երեկոները տանը: Սոյն ընկերութեան անդամներից մի կին՝ գրում է. «Ես ապրում եմ ագարակում՝ որպէս օգնական իմ ամուսնուս և աշխատում եմ որպէս հասարակ բանուոր. երբեմն մինչև անգամ դաշտ եմ տանում ձիերը, բայց չնայելով այդ ծանր աշխատութեանը, ևս վերջին երկու ամիսը կարողացայ նուիրուել սիրած պարագայ մունքիս, երբ դուրս էի գալիս ագարակից գէպի դաշտ: Անցնելով յունական դասընթացը, գրում է մի պատանի, իմ մէջ յառաջացաւ մի ցանկութիւն՝ սովորել յունարէն լեզուն. բազմաթիւ գրքերի ընթերցանութիւնը իմ մէջ գիտութիւն և բով պարագելու սէր զարթեցրեց և ահա այդ նպատակին հասնելու համար վճռեցի միակ միջոցին՝ մտնել համալսարան, որ և իրագործեցի: Chautauqua ընկերութիւնը բազմաթիւ անդամներ ունի միացեալ նահանգներից դուրս ուրիշ երկրներում ևս: Հարաւային Աֆրիկայում ունի 40 անգամ որոնք կազմում են 9 շրջան: Մեկսիկայում այդպիսի շրջանների թիւը հասնում է 11-է, նոյնքան էլ Հնդկաստանում, Զինաստանում և Կորեայում: 1885 թ. Chautauqua ընկերութեան անգամ գրուեցին 750 ճագոնացի, որոնք ներկայումս կամենում են յարանման մի ընկերութիւն կազմել իւրեանց հայրենիքում: Յաճախ բանտերում բանտարկեալներն անգամ միանում են և խմբեր կազմում, որոնք Chautauqua ընկերութեան առաջնորդութեամբ սկըսում են պարագել. մի քանիսը նոցանից մինչև անգամ քննութիւն են տուել:

Chautauqua-ի նման Անգլիայում կազմուել է երկու հաստատութիւն, 1) Վիկտորիայի ընթերցասերների ընկերութիւն և 2) Տնային ընթերցանութեան ժողովրդական ընկերութիւն: Բացի այս հաստատութիւնից Ամիքիկայում կայ նոյնանման և այլ ընկերութիւններ, որոնց ռաժամմունքները ճիւղաւորուած են Եւրոպական զանազան պետութեանց մէջ: Դոցանից ուշագրութեան արժանի է կաթոլիկների ընթերցասիրաց ընկերութիւնը Պետերբուրգում: *

ՄԱՆՐԱԼՈՒՐԳ.

Թէեւ մինչև այժմ դեռ պարզուած չէ ժանտախտով վարակուելու եղանակը և չէ ուսումնասիրուած, թէ ի՞նչ մասնապարհով են ժանտախտի բակտերիաները մտնում մարդու մարմնի մէջ, բայց էլի հիմն կայ կարծելու, որ միայն հիւանդներն են նրանց առարկաներին դիպելը բաւական չէ վարակուելու համար: Աւելի հաւանական է, որ վարակումն ըստ մեծի մասին յաճախ լինում է քրեծուածի միջոցաւ և առհասարակ որպէս կաշուի, նոյսպէս և

լործային թաղանթների ամբողջութիւնը մաստուած մասերի միջոցով: Ժանտախտով հիւանդներն ինամիդները, եթէ մաքրութիւն են պահպանում և զգուշութիւն քանցնում, ըստ մեծի մասին ապահովուած կարող են համարուել վարակուելուց:

Օրինակ, Հոնգ-Կոնգում 1894 թուին, ժանտախտային հիւանդանոցում աշխատող եւրոպական 45 բժիշկներից ոչ մէկը չէ վարակուեց ժանտախտով: Նոյնպէս և հիւանդներն ինամիդ ողորմած քոյրերից ոչ մէկը չէ վարակուեց: անվնաս մնացին նոյնպէս և բժշկական ուսումնարանի ուսանողները, որոնք մի քանի շաբաթ մնացին ժանտախտային հիւանդանոցում:

* *

Ներկայում է արդեօք մարդկային կեանքի միջին տեւողութիւնը: Այդպիսի մի հարց է դնում The Sanct բժշկական թերթի խմբագրութիւնը և պատասխանում է դրական կերպով՝ Անգլիայի վերաքերմամբ: Օրինակ, Դոկտոր Farr-ի աղիւսակով, որը պարունակում է 17 տարուայ մի շրջան, 1858—1854, այդ մարդկանց կեանքի միջին տեւողութիւնը հասարակ է 40, իսկ կանանց՝ 42 տարուան: Դոկտոր Ogle-ի աղիւսակով 10 տարուայ շրջանում, 1874—1880, այդ թիւը քաղաքանում է այդ մարդկանց համար մինչև 44, իսկ կանանց մինչև 43 տարի և վերջապէս Tatham-ի վիճակագրական աղիւսակով 1881-ից մինչև 1890 թուականը կեանքի միջին տեւողութիւնը այդ մարդկանց վերաքերմամբ, իսկ կանանց նկատմամբ՝ 47 տարի: Մարդկային կեանքի այդպիսի ամուսնը The Sanct-ը վերագրում է բժշկականութեան կատարելագործման և, նամանաւանդ, առողջապահական և նախազգուշական միջոցներին:

* *

Paul Raymond-ը ներկայացնում է հետեւեալ թուանշաններով այն ընդհանուր միասի գինը, որն ստանում է Պարիզը բանուորների շափազանց օդի գործածելուց: Դորա համար նա որոշում է ըուր հարեցողների (ալիօսօրկների) միջին թիւը, որոնք իւրաքանչիւր տարի լինում են հիւանդանոցներում: Raymond-ի ասելով իւրաքանչիւր հիւանդանոց (իսկ դրանց թիւը Պարիզում 15 է) օգնութիւն է հասցնում ամսական միջին թիւով 62 ալիօսօրկից թուանաւորուածի, այսինքն ամսական 800 հարեցողի, իսկ տարեկան 10,000: Այդ հաշուով արեցողները մինչին թիւով ապրում են հիւանդանոցներում 500,000 օր, կամ եթէ դրանով հաշուենք՝ լինում է 900,000 Փրանկ ծախք: Եթէ դորա վրայ աւելացնենք և կորած օրերը, դուրս կը գայ, որ օդին Պարիզին հասցնում է տարեկան մօտ 2,000,000 Փրանկ միաս: (Rev. Scientifique, № 5- 1896 թ.)

* *

Verschuren (Anvers) կատարեց մի կարգ շափազանց հետաքրքիր դիտողութիւններ թռչունների արագ թռչելու վերաքերմամբ: Դորա հետեւանցն այն եղաւ, որ ծիծեռնակը անցաւ 256 կելոմետրը (Compiègne-ի և Anvers-ի մէջ եղած տարածութիւնը) մի ժամ և ութ րոպէում: Այսինքն 207 կելոմետր մի ժամում կամ 38 մետր մի րոպէում: Այդ արագութիւնը (մօտ 60 մետր մի րոպէում), քաւական է, որ նրանց թռչելին, օրինակ, հիւսիսային Աֆրիկայից մինչև Բելգիա 12 ժամում:

* *

Աւագ հինգշաբթին Սպանիայում կատարուում է մի առանձին շրջով: Արքայական Պալատի մէջ մատուցանող պատարագին ներկայ է գտնուում ամբողջ պալատը և աւագանին: Բոլոր տիկիները հագնում են բուն ազգային հա-

* Հաղորւած „Образование“ ամսագրից: